

FROM THE GALLERY ARCHIVES

T.S. Eliot writes in the opening line of his poem *The Wasteland*, “April is the cruelest month”. Written in the wake of WWI the poem takes the notion of rebirth— often associated with flowering, abundance, positivity— and proposes a new connotation. What if renewal could be understood as more dimensional? What of the violence of spring, as roots burst forth and fight against the weight of the soil? What of the miraculous agony of becoming? Can there be discomfort in hope?

These first weeks of April with its rain and snow bring to mind the work of an artist in the Gallery’s collection who encapsulated the monumentality of nature so poignantly- that of Nimon Lokaj. His landscapes were not mere documentation, but a psychological state. When looking at *Pishat e Deçanit I* (1977) one can smell the pines and feel the chill mountain air. And yet, there is a profound imminence, the still trees serving as a canopy for what lies in movement underneath- the worms, and the fungi, and the swoop of an owl’s wings on a hunt. He does not paint in the usual landscape colors, with the heavy use of dark tones he evokes an ominous atmosphere to his woodlands. Lokaj paints in such a way that situates the viewer inside the picture plane, the scene seemingly unfolding around the viewer, continuing in perpetuity, endless trees, at times omitting a horizon line entirely.

Lokaj masterfully captured the dichotomy of Eliot’s poem, the darkness of spring, the helpless duplication of nature, its struggle to march on, and its awe-inspiring, sometimes terrifying, beauty. This aspect of Lokaj’s work has resonated for decades, as found in an article for *Rilindja* entitled “Triangle of Fate”, where Nexhat Halimi writes, “I leave the painter and his world at a new war, a daily war. A “war” as difficult as it is beautiful”.

One gazes upon the lush blue-green hues of *Pishat e Deçanit*, light fighting through the spaces between trees and Eliot comes to mind once more:

“In this decayed hole among the mountains
In the faint moonlight,
the grass is singing”

Text by Drita Kabashi, Art Historian

NGA ARKIVAT E GALERISË

T.S. Eliot shkruan në vargun hapës të poezisë *Toka e Shkretë*: “Prilli është muaji më mizor.” E shkruar në vazhden e Luftës së Parë Botërore, poezia merr nocionin e rilindjes – shpesh e lidhur

me lulëzimin, bollëkun, pozitivitetin – dhe i jep një kuptim të ri. Po sikur ripërtëritja të kuptohej si diçka me më shumë përmasa? Po dhuna e pranverës, kur rrënjët shpërthejnë dhe luftojnë peshën e dheut? Po agonia e mrekullueshme e të krijuarit? A mund të ketë parehati në shpresë?

Këto javë të para të prillit, me shi e borë sjellin ndër mend veprën e një artisti nga koleksioni i Galerisë që e shfaq madhështinë e natyrës me një ndjeshmëri të veçantë – ajo e Nimon Lokajt. Peizazhet e tij nuk janë thjesht dokumentime, por gjendje psikologjike. Kur shikon *Pishat e Deçanit* (1977), mund të ndiesh aromën e pishave dhe freskinë e ajrit malor. E megjithatë, është një ndjesi e fuqishme: pemët e palëvizshme krijojnë një kurorë për gjithçka që lëviz poshtë – krimbat, kërpudhat, dhe fluturimin e një bufi në kërkim të gjahut. Ai nuk pikturon me ngjyrat tradicionale të peizazhit; me përdorimin e tonet e errëta ai sjellë një atmosferë ogurzezë në pyjet e tij. Lokaj e vendos shikuesin brenda në skenë: pamja shpaloset përreth, vazhdon në pafundësi, me pemë të panumërta, duke shmangur madje edhe vijën e horizontit.

Lokaj e ka kapur mjeshtërisht dualitetin e poezisë së Eliot-it, përsëritjen e pashmangshme të natyrës, përpjekjen e saj për të ecur përpara, dhe bukurinë e saj të frikshme e madhështore. Ky aspekt i punës së Lokaj bëri jehonë me dekada siç konstatohet edhe në një artikull të gazetës Rilindja të titulluar “Fati në Trekëndsh”, ku Nexhat Halimi shkruan “E lë pikturin dhe botën e tij në luftë të re, të përditshme”. Një “luftë”, sa të vështirë, aq edhe të bukur.”

Duke vështuar nuancat shpërthyesë të gjelbërtës në të kaltër të “Pishat e Deçanit”, ku drita lufton nëpërmes hapësirave të pemëve, të vjen përsëri në mendje Eliot:

“Në këtë vrimë të kalbur mes maleve
Nën dritën e zbehtë të hënës,
bari këndon”

Teksti nga Drita Kabashi, Historiane e artit